

طاشينك
روزنامه
معمورية

TACHINK
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN POLITIQUE & LITTÉRAIRE
Imprimerie Mamourian
SMYRNE

10 ՓԱՐԱ

ԴԱՇԻՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԴՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	ՏՐԿ.	ՂԵՑ.	ԷՌ.
ԻԶՄԻՐ	80	40	20
ՊՕԼԻՍ ԵՒ ԳԱԼԱՌ	80	40	20
ԱՐՏԱՍԱՀԱՆ	25	13	30

Կատարողը պէտք է ուղղել՝ Խմբագր. «Դաշինի»
Հ. ՄԱՄՈՐԻԱՆ ԵՒ Կ. Ն. - ԻԶՄԻՐ

Journal Arménien «TACHINK»
Rédacteur - Directeur
H. R. MAMOURIAN - SMYRNE

10 ՓԱՐԱ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՄԻԹԻՆԿԸ

Բ. ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ԵՖԵՆՏԻ ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Պատուական քոյրեր ու եղբայրներ,
Այսօր այս բնակչության գաղափար մը
նոր կարծիք մը չէ որ պիտի յայտնուի ձեզ
այլ բնականորեն անգամայն կրկնուած այն
տարրական ճշարտութիւնը թէ, օրինա-
ւոր կառավարութեան մը առաջին և ա-
մենագլխաւոր պարտականութիւնն է ա-
մեն գնով և ամեն զոհաբերութեամբ ա-
պահովել, իր ժողովրդեան կեանքի, պատ-
ւոյ և ինչքի անբռնաբարելի իրաւունքը:

Ասիկայ ժողովուրդի և կառավարու-
թեան միջև կնքուած լռիկ պայմանագրու
թեան մը բնական հետևանքն է, ըստ ո-
րում ժողովուրդը կը խոստանայ իր կա-
ռավարութեան, անոր ամեն օրէնքներուն
հնազանդել, վճիռներուն հպատակել, պայ-
մանաւ սակայն որ կառավարութիւնն ալ
փոխադարձաբար պայտապանէ ի մէջ այլոց
իր վերոյիշեալ բնական և ամենատարրա-
կան իրաւունքները:

Օսմանեան Բաղդադի օրինադրին
մէջ յօդուածը բացարձակ կերպով կ'ըզուի
այդ փոխադարձութեան սկզբունքը հետե-
եալ առածով. «Բիւրիլէն ինչպէս, վէնի
մէջ քիւմբիլէն կէտէ տիր» և Օսմ. Սահ-
մանադրութեան ամբողջ տրամադրու-
թիւններն ալ գտնւի կը նուիրագործեն:

Ուստի երկու պայմանագիր կ'ըզուի՝
ժողովուրդը և կառավարութիւնը — փոխա-
դարձաբար պէտք է յարգեն իրենց պար-
տականութիւնները, որպէսզի կարենայ
գոյութիւնն ունենալ արդարութեամբ, կա-
րենայ գոյութիւնն ունենալ հաւասարու-
թիւնը և ատենց իբր բնական հետևանք
կարելի ըլլայ նուականացնել երկու պայ-
մանագիր կ'ըզուի միջև կազմուած բն-
կերականութիւնը, վասնզի երբ պայմանա-
դիր կողմերէն մին պահանջէ միւս կողմէն
պայմանագրութեան կէտ առ կէտ զոր
ծաղրութիւնը, մինչդեռ ինք իր կարգին
բնաւ չը յարգէ իրեն պարտադրուած պայ-
մանները, կարելի է միթէ հաւատ ընծա-
յել այդ տեսակ ընկերակցութեան մը տե-
ւական հանգամանքին, տնչու չ'է:

Բռնակալ ըլծիմին օրով ահա այդ էր
մեր վիճակը, անարգ բռնակալը կը պա-
հանջէր մեզմէ անպայման հնազանդութիւն
ուրիշ ամեն զոհողութիւն ու անձուարե-
ութիւն, առանց ինք իր կողմէն կատարելու
մեզի հանդէպ ունեցած իր նուիրական
պարտականութիւնները, ընդհակառակն
ջարդեղով, բռնաբարութեամբ, իսլամ
ներով կը փխարիւնէր մեր այդ անգին զո-
հողութիւնները:

Ահա բռնակալը իր աղուէի խորա-
մանկութեամբ, իր սատանայի խնդով
իր գազանի թափափում և իր արիւնկալ
հաւատարմութեամբ արքանեակներու վաճառ-
քով թէն երեսուն երկար տարիներ յաջ-
ղեցաւ շարունակել իր այդ ճիւղաւորին
ըլծիմը, բայց վերջապէս արդարութեան
և հաւասարութեան անգուցելի անդիմա-
դրելի ձայնը պոթովաց ժողովուրդի կարծ-
քէն, պատեց այդ անհաւատարմութեան
վրայ հիմնուած պայմանագրութիւնը, նե-
տեց գայն անարգ բռնակալին երեսին և
բռնակալը անմղներու արիւնով չաղախ-
ուած իր գահէն տապալեցաւ, վար ին
կաւ, արդարութեան սուրբներու անողոք
հարեալներուն տակ, նա թէն այժմ
կապի, բայց կը մաղթեմ որ իր այդ վի-
ճակին մէջ զեռ հարիւր տարի ապ-
րի...

Այդ մեծ և հազուադէպ զոհողութիւնը

ընող ժողովուրդի զաւակներուն ինչ էր
նպատակը, ինչ էր պահանջը, ոչ այլ
ինչ բայց եթէ հաստատուած տեսնել կա-
ռավարութիւնը, որ իր ժողովուրդին
հանդէպ յարգելով ընկերակցութեան պայ-
մանները, կատարէր իր պարտականու-
թիւնները:

Եւ հոգեւորական սահմանադրական
կառավարութիւնը:

Եւ որովհետեւ Օսմ. զանազան տարրի-
րուն մէջ բռնակալ ըլծիմին ամենէն աչ-
քառու զոհերը մեք եղած էինք, ըստ ո-
րում մեր հարիւր հազարաւոր զոհերու
անմեղ արիւնով նորահաստատ ըլծիմը
նուիրագործուած կը նկատէինք, այդ
պատճառաւ ամենէն շատ մենք եղանք
ուրախացողները, որով մեր բերանոր նա-
հատականութիւնը, թարմ արիւններուն վրայ
պարբեր բռնեցինք, իրախճանութիւններ
կազմակերպեցինք, մեր կարողութիւնն ա-
ւելի յիմնական զոհողութիւններու են
թաղուեցանք, լաւ կ'ըլլէր, այդ պահուն
հայոց Ռաջոնորդարանը այցելող նշանա-
ւոր թուրք հայրենակից մը իրեն եղած
ընդունելութիւնն յիշուելով ըստ. «Ուստի
րական պարտականութիւնն կը համարիմ
խոստովանել թէ Հայ Ողջը մեծ Ողջ
մըն է, որովհետեւ երբ բերանոր հայ նա-
հատականութիւնը արիւններու վրայէն կ'ըլլէ
անցնելով այս աշխարհիւնը կատարելու
համար հոս հայոց տուել կուգայինք, Ա
ռաջոնորդարանից պատերը ու չղարչելով
ծածկուած տեսնող կը կարծէինք, մինչդեռ
զուք մեզի ծաղկեմանը զոհողութիւնը
ցիրք, և Թաւադայ գորգերու վրայ ընդու-
նեցինք» ու լացաւ: Այո՛ մենք այդ ամէնը
ըրիւք այն յայտով և այն կատարեալ հա-
ւատքով միայն, որ այլ ևս բռնակալու-
թեան մեղ հայոց հանդէպ գործած ճիւղ-
ղային ոճիւնները վերջ գտած են, թէ Սահ-
մանադրական կառավարութիւնն օրով մեր
կեանքի ինչքի և պատուոյ բնական ի-
րաւունքները անպայման պիտի յարգուին
ու պիտի պաշտպանուին:

Թէն անկէ վերջն ալ հայկական նա-
հանգներէ մանր մուր ցաւալի զէպքերու
և խորումներու լուրեր հասան մեզի,
բայց եւ էի ամենէն առաջ այս բնակչւն ձեզ
քաջակերպութիւնը պէտք չէ մեր հաւատքը
խախտի նոր ըլծիմին հանդէպ, նկատելով
որ անարգ բռնակալութեան հիսերը քան-
զեւ և բոլորովին բնական վիճակ մը հա-
տատել կարծուածին չափ զիւրի գործ
չէր:

Բայց զժախտաբար վրայ հասաւ
մարդկային պատմութեան մէջ նմանը
չը տեսնուած կիլիկեան ահաւոր ջարդը և
վեր ի վրայ չըլծն ուր ըլծիմի մասին ա-
ռեւէն լաւատես եղողներուն անգամ յոյս
ու հաւատքը, որովհետեւ անհերքելի ա-
պացոյցներով հաստատուեցաւ թէ, տե-
ղական կառավարութիւնը առ նուազ
ժողովուրդը պաշտպանելու իր պարտա-
կանութեան մէջ թերւոյցած էր, վրայ
յաւատ ուրաքանչէր Պապիկեանի ցարդ գաղտ-
նի մնացած տեղեկագիրը, հոս չեմ ուզեր
ծանրանալ հեռագրապատիւ նախարարա-
կան խորհրդակցին մը աշխարհածանօթ
հեռագրին և անոր անգարմանելի հետե-
ւանքներուն վրայ:

Այն մասնակցի նոր ըլծիմը ուզեց ի-
րեն համար արդարացուցիչ փաստեր, մեղ-
մացուցիչ պարագաներ փնտռել և ամենքս
ալ գիտենք թէ իր այդ փնտրութիւն մէջ

նա որչափ կրցաւ յաջողիլ, բայց խեղճ ժ-
ղովուրդը, խեղճ Հայութիւնը վերջական
զատաւանքը թողնելով իր Աստուծոյն, ու-
ռանց աւելի բարակը փնտրելու կոչխա-
տէր և պիտի աշխատէր լռիկ մնչիկ զար-
մանելու սրտին վրայ բացուած այդ ահա
գին վերքն ալ, եթէ երբեք ստոր չը յա-
ջողէին նորանոր զէպքեր, իր մարմնոյն
վրայ չը բացուէին նորանոր վերքեր, ո-
րոնք կուգան բոլորովին չիւրիցնել յու-
սահատ վերաւորեալը, որ իրաւամբ իր
ցատուով ու վշտի ձայնը բարձրացնելով
կը պոսայ իր կառավարութեան երեսն ի
վեր, ո՞րք եւ, ի՞նչ կ'ընեն:

Պատուական քոյրեր ու եղբայրներ,
հայկական նահանգներուն վերջին կառո-
րածներուն գոյծն է որ այսօր մեզ հոս կը
հաւաքէ, և այդ ցատուի ձայնը բարձ-
րացնելու և այդ հարցումը կառավարու-
թեան ուղղելու մեղ կը հարկադրէ, որով-
հետեւ սխալմամբ չի ջարդելու, պատու
բռնաբարութեան և իրաւունքներու այդ
յաջողական զէպքերը իրաւամբ կուգան
մեր մէջը արթնցնել այն կասկած որ իրարու
յաջողող մեր նոր ըլծիմի կառավարու-
թեան մօտ կը պակսի ոչ թէ եղած իւր
զոհութիւնները արգելելու յիմնական ու
բարոյական ոյժը, այլ բարեացակամու-
թիւնը, պարտաճանաչութեան զգացումը,
որովհետեւ կատարեալ համոզումով ամէն
ոք կ'ընդունի ինչ որ պաշտօնական հա-
ցաւանքով և բարոյական ազդեցութե-
անով անգէն ոստիկան մը աւելի կ'ալծէ
քան տասը զինեալ աւազակ:

Ահա այս պայմաններու տակ մենք ոչ
միայն իբր հայ, այլ նաեւ իբր Օսմանցի,
իբր այս երկրին անձուեր և անբաժան
զաւակները, չենք ուզեր և չի պիտի ու-
զենք երբեք ափ առնել օտար զուրկ ու
օգնութիւն խնդրել, այլ պիտի պահանջենք
մեր կառավարութիւնէն և մեր անընդհատ
պահանջումներով պիտի հարկադրենք գայն
որ կ'ուսուի իւր-իւր գործացման սրահար
Օսմանցի հայի ուն կեանքը, ինչքը և պա-
տիւր պաշտպանելու իր նուիրական պար-
տականութիւնը:

Մեզի համար չէ կարելի տարբեր կեր-
պով մտածել ու գործել, քանի որ կառ-
վարութեան յանձնուած և Օսմ. ամբողջ
տարբերութեամբ պատմութեան մէջ ալ
նաեւ ընդհանուրին հետ նաեւ մեր է
ներկայ պահուն այդ նաեւ փոթորիկի բռ-
նուած արեւմտ ծովի մը վրայ կը տատա-
նի, միևնոյն ժամանակ անոր վրայ բաց-
ուած ծակերէն ջուրեր ընդ կը խոռոչեն,
այս վտանգի տագնապալի վայրկեանին
պէտք է հարկադրենք նաւապետ որ փու-
թայ զեկին ուղղութեան համար հարկ ե-
ղած անմիջական միջոցներուն զիմը և իր
պարտականութիւնը աշխույժ կատարել,
չնչեցնելու և զգացնելով իրեն որ եթէ ըն-
կզմի նաեւ թէն մենք ծովը պիտի թա-
փինք, բայց ինչք, նաւապետն ալ ան-
խուսափելիօրէն ծովամայն ըլլալու դատա-
պարտուած է:

Ահա այսօրուան հրապարակային այս
մեծ ժողովին նպատակը:

ԲԱՐՈՍԵՂ, ԿԻՐԱԿԻՆԿԱՆ,

ՀԱՅԵԼԻՆ ՄԵՋ

Շաբաթ իրիկուն հասած հեռագրերները
կրնան թէ Վասպուրականի մէջ կ'շարու-
նակուի հարածանքն ու հարստահարու-
թիւնն հայոց զէմ:

Խնդիրը սխալմամբ լըծն տրուած հը-
րամաններու վրայ է կարծես և տեղէ մը
որպէս թէ հետեալ հրամանը տրուած
ըլլար Քիւրտերուն. «Իրցածուղ չափ նե-

ղեցէք հայերը, սպաննեցէք, թալանեցէք,
առնալիցէք և մի՛ վախճաք, անպատիժ
պիտի մնաք» ո՞վ է արդեօք այս հրա-
մանն արձակողը կամ արձակողները:

Կարծիքները կ'տարբերին այս մասին:
Ոմանք՝ Իթիհատականներու կ'վերա-
գրեն, ուրիշներ ալ՝ մեր հիւսիսային զը-
րացիին:

Եւ հետեալ պատճառարանութիւնները
մէջ կ'ընեն ի հաստատութիւն իրենց պըն-
դուներուն:

Չէ՞ որ հայերն շարունակ կ'զանգու-
տէին Իթիհատական կառավարութիւնէն
որ հայերու զէմ եղած հարստահարու-
թիւններն չգտնէր, թէ Աստանայի կառո-
րածին հեղինակը ինքն է, այժմ որ փոխ-
ուած է կառավարութիւնն, իբրեւ թէ Իթ-
իհատն, ցոյց տալու համար թէ ինքն ունի
մասնակցութիւն չէ ունեցած անցեալի մէջ
և ներկայ կառավարութեան ալ անգորու-
թիւնն աչքսուռ ընելու և յառաջիկայ
ընտրութեան պայքարին մէջ հայերն սի-
րուչանելու համար գտնուի լարելով այժ-
մու Դաշինին զէմ, Անուրի տակէ լուրեր
կ'տարածէ Քիւրտերուն թէ հոգային հար-
պըն ի նպատակ հայի պիտի լուծէ Դաշինը,
և թէ պէտք է նեղեն զանոնք, որպէսզի
կառավարութեան անգորութիւնը ցոյց
տալ վ. յաւաքել ընելն հայերն անոր վը-
րայ դրած իրենց յոյսերէն:

Այս վարկածն ինծի համար քիչիկ մը
տարակուսելի է և չեմ կարծեր թէ Իթ-
իհատն յնք չ'ընելու ելելով աչք հանէ,
քանի որ ամենէն աւելի վստաստողը այս
զէպքերէն օսմանեան հայրենիքն պիտի
ըլլայ, որովհետեւ հայերու համբերութիւնն
ալ որոշ սահմանի մը կրնայ հասնել, ի կ
անկից յետոյ պատմութեան չկրնար
ըլլալ պատմականութիւն:

Դառնալով երկրորդ կասկածին, այդ
աւելի հաւանական կ'ցտնեմ և նորութիւն
մը չեմ տեսնել Ռուսոյ ընթացքին մէջ,
Մակեդոնոյ նման խնդիր մըն ալ հանել
չուցնելու համար իր արեւելեան սահման-
ներուն վրայ ալ, որովհետեւ հոս ոչ Պուլ-
կարիա կայ, ոչ Սերպիա, ոչ Սև-Լեոն,
ոչ Ռումանիա և մասնաւոր ոչ ալ Գեր-
մանիա և Աւստրիա, ինչու համար չտեղ-
ծէ Հայաստանի խնդիր մը և յարմար մի-
ջոց մը միջամտելու համար:

Այս հաւանականութիւնը ասկայն մեզ-
մէ շատ աւելի լաւ կրնայ խորհիլ կառա-
վարութիւնը, և կը հարցնենք թէ՛ ինչու
համար կի-կատար միջոցներ կ'իրարեկն և
արմատապէս առջնն չտեսնել այդ զէպքե-
րուն, որոնք մշտապէս սպառնալիք մըն
են Ռուսոյ հոգալի ամբողջութեան
զէմ...

ԵՍ

ԱՂԵՔԱՆԴՐ ԶԱՔԵԱՆ

Բնութեան մէջ մի սև ժամերուն՝ երբ
մահը կուգայ հոգիի բարեկամ մը կորցել
մեզմէ՝ աներկութիւն, բայց անպահա-
պէս, այդ պահուն մեր հոգիէն ալ ճառա-
գայթ մը կը մեռնի...

Եւ որքան ցաւազդու ձայն է Շաբաթ-
ային չափ քաղցր եղբայրակցի մը մահուն
ձայնը, առաւելապէս ինչի համար, երբ
իմ գրական անսույգ խոստումներա 1898ին
Փարիզ՝ ամենէն առաջ ինք եղած է յու-
սապնողը, Պարիսեանին հետ, Մանչես-
թըրէն, իբր խմբագիր «Վաղուան Ձայն»
ամսագրին:

Իր մեռնալի ստուերին առջև անտեղի
չ'ըլլալ թերեւ, երախտագէտ սրտի մը հա-
մար երբ ինչեմ թէ առաջին բանաստեղ-
ծութիւնն ուրիշներէն մեծուած — Խաւ-

դավաճութեամբ ընդունելու է իր թ'րթին մէջ, այսպէս՝ արդար կամ անարժէք, բայց առաջին պատճառն ըլլալով զբաղան ճիգերուն շարունակութեանը մէջ:

Շաքրեան ամբոխին և օրուան դրագէտը չէր: հետի ամէն օգտապաշտ ձրգտումէ, չէր կրնար և չէր ուզեր ժողովրդական դառնալ... Պէրպէրեան վարժարանի ներքեւ դաստան սեղաններուն վրայ, իր մէկ արձակ քերթուածը, չորջանաւարտ ըլլալէն չորս տարի վերջ, դեռ ձեռքէ ձեռք կ'անցնէր չքնադ և տարօրինակ ծաղկի մը պէս, ծաղիկ մը՝ որ իր բոյրերուն պաղտիքը տուաւ մեզմէ ունեց մատաղ հոգիներուն...:

Իր Ռօտշկայիսեան գլուխը անած էր և երազած՝ Օսքար Ուայլտի, Մօոֆի Պարբէի, Ժան Լօոնէի, Պօտրիշի և անքննելի Բօնի հոգիներովը լիսպէս՝ Շաքրեան՝ Բացարձակին, Գեղեցիկին և Կատարեալին քնարահարն էր եղած:

Այն հոգեթով էջերը զորս վարսամեան ստորագրութեամբ հաստատակեց Վեռահիտին մէջ՝ կարծես կոնֆական մեծարժէք տաղանդի մը սարսուռը և տրտմութիւնը ունէին: Անքօրէն հոգիի երկուութիւն մըն էր Շաքրեան:

Բայց «Երգ Երգոց»ի թարգմանչը իր շուշանաթոյր գրիկին կը միացէր դառն և ըմբոստ հեգնութեան տաղանդ մը ևս՝ իր «Բարեկերպ», Մանչեսթրի հայ հարուստը յատկանշող՝ բարձր և անողք հեգնութեան հրաշալի էջ մըն է:

Հագուստներու ունեցիկ եւք մեր մէջ Աղեքսանդր Շաքրեանի արուեստին թափանցողութեան բերեղէ խորութիւնը ունեցող՝ իր ոճին աղիւս կոտորվի և անոր մեծահարուստ ժուժկութիւնը... Աղեքսանդր Շաքրեան հայ գրականութեան մէջ յայտնութիւն մը եղաւ, ուրիշներու հետ, և պիտի մնայ չափ միտ և ուրիշներ և ոճի վարպետը:

Իր սերունդին պատկանողներուն և իր բոլոր բարեկամներուն ժառանգ կը մնա իր ցերեզան գործը: Պէտք է հաւաքել զայն իր հոգիին գոյն, ու գործը նկարող հատորի մը մէջ և տալ ժողովրդին: Գեղեցկութեան սովի այս օրերուն մէջ, ասիական միակ ծաղիկը թող ըլլայ, տառտուն իրիկուն, այլևս տարրալուծուող արուեստագէտի ճակտին վրայ՝ որուն եղբայրական համայնը բոլորս ալ ճանչցեր ենք...

«Ազատամարտ» ՍԻՍՄԱՆԹՕ

ԿՐԹԱԿԱՆ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀՈՍՏԱՍՈՒԹԻՒՆ ՄԻ
ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Ք.

Կուգայ 1908ի տնիծեալ կամ օրհնեալ թուականը հիացումէ ետք խրատովի դարաշրջանը կ'սկսի երկրորդական վարժարաններուն մէջ, որոնց կը մասնակցի նաև Ս. Կարապետի վարժարանը իր զեկ. 11ի դասադուրով:

Աշակերտութիւնը կը պահանջէ 3 ու-

«ՉԱՏԵՆԵՐ»Ի ԹԵՐԹՈՅԸ [336]

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱԲՕ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ
ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐԸ

Ա.

ՉԱՐԱՄԱՅ

—Գիտէ՞ք թէ ինչ արագութեամբ այս մարդը կը տեղափոխուի: Ձերք վենետիկ կը կարծեն, միշտեւ չոսմ կը գտնուի և իմբոխան կ'սպաննէ: Ձերք չոսմի մէջ կը կարծեն, Բիապի կրիներուն մէջ է, ուր կասկածելի գործերով կ'զբաղի... Ձերք կրիները կը կարծենք... թերևս ժամէ մը չլիտ գտնուի:

—Եւ ինչ պիտի գայ ընկու, պոռաց Տօթը տխրամած:

—Ձեր վսեմութիւնը պէտք է դիտէ որ միայն ենթադրութիւններ են բուռածները: Ենթադրութիւնը, իմ զարաւոր կողմս է: Լաւ ուրեմն, կը կարծեմ... կ'ըսեմ...

սուցիչներու վտարումը և դանազան բարեփոխումը:

Թէև ոմանք այս խրատներ Տրդատ եպոսկի զէմ համարեցին, սակայն ընդհանրապէս աշակերտները ընտելացան չէին անկէ, այլ աւելի օգտակար բարեկարգութիւններ կը պահանջէին անկէ:

Տրդատ եպոսկ. սակայն ատենց ատենկ մտածելու իր արժանապատեութիւնը վերաբերեալ տեսնելով ետ քաշուեցաւ ու ազգը զայն յանձնեց խնամքով մարմնի մը որ չուտով աշակերտութեան խնդրանքը կատարեց:

1909 Սեպ. 1ին շատ խիստ վարչութեամբ և հին ուսուցիչներով Տրդատ եպոսկ. բացաւ վարժարանը, սակայն ակերտութեամբ կենսարարները 6 ամիս ետք անոր հրաժարումին պատճառ եղան, և ան մեկնեցաւ Կեսարիայէն թողնելով իր վարժարանը և ամբողջ հօտը:

1910ին վարժարանը կը բացուի խրատակալութեան մը ձեռքով ուր կրկին կը պահէ հին ուսուցիչներ որոնցմէ մի քանին պատճառ եղան երկրորդ խրատումի մը:

Մարտ 15ին երկրորդ դասադուր մէջ որ տեղի ունեցաւ (*) անոր արդիւնքը ըլլալով անցանց տարի անճարակ խնամակալութեանը Պօրէն բերել տուած Փարիզի միւնիցի համալսարանէն չընկալուած դասկերները: Մին իբր տեսնել իսկ միւսը ուսուցիչ 10 և 12 օսկի ամալականութիւնը (**), նոյնպէս բերել գիտութեան ուսուցիչ մը, որուն բնական գիտութեան մէջ ունեցած ծանոթութիւնը այնչափ սահմանափակ էր որ չափ անգամ բարձր կարգի աշակերտները իր սխալը կը հանէին, այդ պարունը որ պատմութեան մասնագէտ էր չի խզուց այդ պաշտօնը ստանձնել, վերի կարգերը չափ չի վնասեցին, աշխատելով ինքնօգնութեամբ, բայց փոքրիկները...:

Համալսարանականները ըսինք, ասոնցմէ մին որ տեսնէ էր, չափ անգամ ծուր կ'ընեւ մէջ ինկաւ ինք իր ձեռքով, որուն պատճառն էր իր անվարչապետութիւնը իսկ միւսը իր զատաւանդութեան ծրագիրը չի լրացուցած թողուց և գնաց, թերևս իր ընկերական գործերը թող չի տուին:

Գ.

Հիմա կը մնայ պէտք եղած թելադրութիւնները ընել վարժարանի անորոշ և խաբխուր ապագային համար, յանձնել:

(*) Այս խրատումի կազմակերպումը դաշնակցութեան վերագրեցին, սակայն սուտ էր այդ վերագրումը թերևս կուսակցութեան փառամոլ անդամները այդ լուրը տարածեցին:

(**) Սակայն այդ գումարին մէկ մասը չուտին ատենց որով փաստի, հոտալ իրենց անպատուաբեր ընթացքը ցոյց տուին:

կը կարծեմ... որ Գանտիստ, լուր ունի ինչ որ կը պատրաստուի:

—Որո՞ւն կողմէ:

—Կարելի է գիտնալ, արդէն ատենք ենթադրութիւններ են: Բայց վերջապէս, եթէ տեղեկութիւն ատած է, անտարաւ կոյ պիտի ուզէ հոն գտնուիլ: Այս կերպով, ըսաւ մտովին ձէնարօ, երբոր միտքս չընտրէ Գանտիստի լաւ ուրեմն անկի յարգ պիտի ստանամ...:

—Եւ ինչ պիտի ըլլան անոր մտադրութիւնները, շարունակեց Տօթը, որ, ինչպէս կը տեսնեն, նոյն իսկ այդ առաւօտուն ուր իր թագը և կենքը վտանգի տակ էր, աւելի Գանտիստով կ'զբաղուէր քան թէ դաւազութեամբ:

—Իր մտադրութիւնները... զարձակ ենթադրութիւններ, կամ թէ այս անգամ հաւանականութիւններ: Գանտիստը կ'ատէ Աթիլէոն, մահացու կերպով մը: Կ'երևի թէ իր շահը պիտի ըլլայ ընդհանրապէս անոր անկողնի, այսօր իր օժանդակը պիտի ըլլայ...:

—Այո՛, ըսաւ Տօթը երազուն, յետոյ միայն մէկ թշնամիի հետ պայքարելու հա-

յով զայն խնամակալութեան ուշադրութեամբ:

Այս Տրդատ եպոսկի մը ներկայութիւնը անկարելի է թերևս անհրաժեշտ, (մեզքը չուզուինք ճիտը), այս պատճառաւ անոր պէտքը չէնք չնշտել իր կողմէ: Եւ միւս կողմէն զարձակեք հիմա մնացած վարչութեան և ուսուցչութեան վրայ:

1. Ստանդարդ խրատով վրդ. եթէ իր նախորդ տարուան ընթացքը, շարունակէ, գիտցած ըլլալ որ չուտով վրդին ժողովի կուտան, իսկ եթէ Տրդատ եպոսկ. ուղղութեան հետեւի, անոր պահանջներն ալ լրացնելով—այն ատեն կ'ընայ կառավարել վարժարանը:

2. Ներկայ խնամակալութիւնը մեծա-մասնութեամբ մեր համակրանքին արժանի է, վստահ եւք իրենց կարողութեան վրայ և բարեյաջողութիւն կը ժողովեմք:

3. Մատակարար Սիբատ վրդ. լաւ կը կատարէ իր պաշտօնը, սակայն պէտք է քիչ մը խոնամիտ ըլլայ և իր խրատականութիւնը չսփռուի:

4. Նախորդ տարուան տեսուչը իր անփութութեան հետեւեալով զգոհութիւններ յառաջ բերաւ, և արդէն զինք չի պայմանագրեցին ալ, հիմա վարժարանին համար պէտք է մասնաւորապէս խիստ, խոնամ և չեղք մէկը որ գիտնայ միջնակարգի պայմանները և չի քննի հաճախներուն քայքային:

5. Պատմութեան և կրօնի աւանդիչ Դանիէլ էֆ. միակն է իր ճիւղին մէջ, սակայն աւանդ որ պէտք եղած կերպով չեն վարձատրեր Կեսարացի խնամակալները, պիտեմք անվերջանալի պատճառաբանութեամբ:

6. Գիտութեան ուսուցիչ Դարեգին էֆ. բնաւ չ'ըզարացուց իր վրայ դուռած յոսերը, գիտութեանց, մասնաւորապէս բընական գիտութեանց մէջ իր կարողութիւնը ոչինչ է, պէտք էր որ իր գործը և իր ճիւղը ուրիշ տեղ փնտռէ, քանի որ ինք պատմութեան մասնագէտ է, և պատմութեան ուսուցիչն ալ իրմէն չափ աւելի կարող է, ուրեմն իրեն կը մնայ այդ ճիւղէն ալ քաշուիլ և հաջը ուրիշ տեղ փնտռել:

7. Աղիլիքէի ուսուցիչը գոհացուցիչ է:

8. Նոյնպէս օգնական ուսուցիչը, կառավարիչը և բժիշկը:

9. Կը մնան անհրաժեշտ տեսուչ մը և գիտութեան ֆրանսերենի, թրքերենի մասնագէտ ուսուցիչներ, ասոնցմէ զատ մարմնամարդ և գծագրութեան մասնաւոր ուսուցիչներ չունին, փոփոխելի է որ այս ճիւղերն ալ ունենան մասնագէտ մը:

10. Այսպիսի դուռ պէտք է վտարել կարգ մը պարուններ որոնք խառնակութիւններ հանելով աշակերտութեան աւանդը կ'աղարտեն, գիտնալու է որ կարգ մը հաւաքական միջնակարգ որոնք երբեմն տեղի կ'ունենան և կը վերագրուին ընդհանուր աշակերտութեան բոլոր խոլ ընդունումով, այդ տեսակ պարունները գործերն են:

11. Գործունէութիւնը պէտք է իսպառ արգիլել մի քանի դաշնակցական աշա-

մար... ասիական ինքնի կ'երևի:

—Ճիշտ, տէր իշխան, չափ ճիշտ... բայց այս ամենն կրնան իրականապէս երբ Գանտիստը գիտնայ թէ այսօր ինչ պիտի անցնի դառնայ և այս պարագայ, ենթադրութիւն մըն է...:

—Պիտի տեսնեք, ըսաւ միտքս անկողնի այն հանդիմանական և հաւաքարտ կերպարանքը որ գիմակի մը նմանութիւն ունէր:

Այդ օրը սակայն իր հանդիմանութիւնը իրական էր:

Այդ բնաւորութիւնը միմամա աշխուժութեամբ մը կը մեղմանար պայքարին, համարձակ կուլին ատջն:

—Ձեր բոլոր միջոցներն ի գործ դրուած են:

—Այո՛, տէր իշխան: Ձեր հրամաններն համարում եմ: Սէւ-Մարգի հրապարակը զուգահեռական զորքերով բռնուած է, իմ ստորակարգեալներս և լրտեսներս իրենց տեղերն են, թափօրին անցնելիք ճամբան բուն վրայ պահուումս: Բանի յառաջանաք ձեր չորս կողմ պիտի հաւաքուին, այնպէս մը որ երբ քարափ հասնին, որքան գաղտնի ոստիկան որ կը գտնուի

կերտներուն, կամ վտարել, որոնք կ'ընեն կուսակցութեան ի նպաստ գործել խափելով ու թուեալորելով խոզն փոքրիկները:

12. Որովհետեւ աշակերտութիւնը միշտ լճացած կ'ապրի վանքին մէջ, գործնական կեանքէն, բոլորովին հեռու, թող տալու է որ մի քանի շաբաթը անգամ մը երթալ մօտակայ գիւղը և տարին մէկ երկու անգամ կենսարիւս:

Այս դիտողութիւնները կ'ընենք անաչառութեամբ զոր մեր խիղճը և դպրոցին շահը կը զրգէ:

Ն. ՎԱՐԴ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՅՈՒՂԱՐԱ

Կ. ՊՈՒԼԻՍ

Թիֆլիսէն հասած հեռագրէ մը կը տեսնեցուի թէ Վահ. Հայրապետը խիստ գոհ մնացած է Օրմանեան Սրբազանի հաղթէպ Սանսթէֆանօի եկեղեցիին մէջ ցոյց տրուած ժողովրդային համակրութեանէն:

—Ազգ. ժողովը ողորթաթ օր խիստ յուզումնալից իրտ մը ունեցած է Վանայ և Ողբաւարի վերջին գոհերուն, թաւանին և խոթութեանց անթիւ, 2000է աւելի բազմութիւն մը Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն բակը հաւաքուած խաղաղիկ ցոյց մը ըրած և վերջը երկու տեղ գրաւած է ժողովարարին և Նրբանցքներուն մէջ, ասոնք բոլորած են վերջին անցքերու մասին և արմատական ու վճռական դարձան պահանջած են հայկական ցաւերուն համար: Ազգ. ժողովը անդամներէն չափ տեղ ձառնի ձեռք Ներկայացուցած և խօսած են Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած վերջին զէպերը, Երեսփոխաններէն ու մասնք նոյն իսկ ծայրայեղ առաջարկներ Ներկայացուցած են: Ժողովրդեան զանազան դատակարգներն տրուած բողոքազրբերը կարողացուած են որոնք հազարաւոր ստորագրութիւններով ծածկուած դարման մը կը հաշցեն Հայոց վիճակի մասին և կը պահանջեն որ Պատրիարքը և Ազգ. ժողովը վճռական դիմումներ կատարեն կառավարութեան մօտ: Միաձայնութեամբ որոշած է որ արդէն եղած դիմումներու վրայ կառավարութեան տալիք պատասխանները նկատի առնելու համար մէկ շաբաթ ալ սպասուի և անկէ ետք վերջնական կտրուկ միջոցները ձեռք առնուին:

—Ներքին գործոց, նյութական, էվագաֆի և երկրագործական նախարարները վարչապետին մօտ նիստ, գումարելով և խորհրդակցելով հայաբնակ յաճախներու կազմութեան մասին, պէտքը չնշտած են քննիչ յանձնաժողով մը զրկել Հայաստան:

—Վանայ կուսակալը պաշտօնանկ եղած է:

—Իթիլաֆի կուսակցութիւնը հաւաներ է Պօլսոյ Օսմ. երեսփոխանութեան համար զնել Միսալ Ձեռագ էֆ. ընտրելութիւնը:

—Գաւառներէն հեռագրեմէ սկսած են

վենետիկի մէջ, իմ հրամաններուն տակ պիտի հաւաքուած ըլլայ: Անոնցմէ մէկ մին զայդուով մը գիտնուած է և լեցուն հրացանակ մը պահած է վրան: Ձուխեցաւ քանի որ հազար մարդ պարտաւոր պիտի ըլլայ ամեն պատահականութեան ատջն:

—Շատ լաւ, ձէնարօ... չափ լաւ կարգադրուած...:

—Կը կարծեմ թէ իմ ոստիկաններուն թափօրին յաջորդական համախմբումը, չաւ լաւ մտածուած գիւտ մըն է, այս միջոցով ուղին պահպանած կ'ըլլամ և վերջ ի վերջոյ զանոնք ձեռքին տակ ունեցած պիտի ըլլամ: Այս չէ ամենք, տէր իշխան: Երբ օրերէ ի վեր, բաւական դրամ բաժնած ենք ժողովուրդին և պէտք է հաշուել որ զո՞նք երեք հոգիէն մին պիտի պոռայ ի պատիւ ձեզի:

—Շատ լաւ, ձէնարօ, չափ լաւ:

—Վերջապէս, շարունակեց ոստիկանապետը, համապատրէն խոնարհելով, իմ տրամադրութեան տակ ունիմ գումարտակ մը որ բաժնուած է իւրաքանչիւր քառասուն հոգիէ բաղկացեալ պահակախումբներու: Այս պահակախումբները ժամը

15 - 1

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Ուրեմն պէտք է ընդունիլ ո եւ է ԲՕԼԻՍ որ չէ խմբագրուած ի նպաստ ապա-
հովագրեալին եւ չէ երաշխաւորուած առաջնակարգ ընկերութենէ մը:

1. ՆՈՐ ԲՕԼԻՍԸ

Տարեկան շահաբաժիններու վճարումով, որ կոչուայ իր ապահովագրեալներուն ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ

ԷՔԻԹԱՊԼԸ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ,

ՏԱՐԱԿՈՅՍ ԶԿԱՅ ՈՐ ԻՏԵԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Է ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼԻՆ ՀԱՄԱՐ

Եւ իրօք անժխտելի է առանց սեղմումի որ կը նախատեսէ պատերազմի վտանգը առանց յաւելածական վճարումի, որու
փոխատուութեան արժէքները, ի հարկին Բօլիսին վերագնումը, բոլորն ալ արձանագրուած եւ երաշխաւորուած են
ԷՔԻԹԱՊԼԸի նոր Բօլիսին մէջ

2. ԷՔԻԹԱՊԼԸՆ 50 ՏԱՐՈՒՆԷ Ի ՎԵՐ ԳՈՑՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ

ԷՔԻԹԱՊԼԸՆ ԻՐ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՐ ՈՒՆԻ ԱՐԵԼԻ ՔԱՆ 500,000 ԸՆՏԱՆԻՔ
Վ.ՃԱՐԱՄԵ ԻՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԵՐ ԿԱՄ ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵՆԵՐՈՒՆ 3.671.000.000 ՊԻ

ԻՐ ACTIFԸ 1910 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ԻՆ ՀՍՍԱԾ Է	2.564.000.000 ՔՐԲ.Ի
ՈՐՈՎ ԱԻԵԼՑԱԾԸ ԻՐ PASSIFԻՆ ՎՐԱՅ ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՆԷ	441,000,000 ՔՐԲ.
1909ԻՆ ԻՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՎՃԱՐԱԾ Է ԻՐ ԶԱՅԱԲԱԺԻՆ	49,000,000 --
1910ԻՆ -- -- -- -- --	55,000,000 --

Հասարակութեան առջև այժմ առաւելութիւններով ներկայացող ընկերութեան մը պէտք է դիմել անշուշտ՝ ապահովագրեալ
ու եւ տիրանալու համար Բօլիսի մը, որ խմբագրուած ըլլա՛յ գերազանցօրէն նպատաւոր պայմաններով եւ ըլլա՛յ միանգամայն
ամենէն առատաձեռնը:

ԻԶՄԻՐԻ, ՇՐՋԱԿԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՇԻՊԻՂԱԳՈՍԻ
ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԻՑ

Լ. ԵՒ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Այի Եօրկի Կոստանդ Սիլիստեան Ճեղքանէ Թի 9—13